

Aprender a callar

Puntuació

Si les nostres paraules no són millors que el silenci, deixar de parlar (o d'escriure) és sempre la millor opció

Aprofitem l'oportunitat de tenir la boca tancada

S'atribueix a Beethoven la frase "no trenquis mai el silenci si no és per millorar-lo", molt similar a un famós proverbi hindú. I Shakespeare va deixar escrit que "és millor ser rei del teu silenci que esclau de les teves paraules".

Joseph-Antoine-Toussaint Dinouart (1716-1786), l'abbé Dinouart, va anar un pèl més enllà i va escriure *L'art de callar*, una petita joia publicada en català per Edicions de la Ela Geminada, traduït per Maria Dasca i amb una introducció de Ramon Alcoberro. A la seva època aquesta reivindicació del silenci devia sonar conservadora, enfront del soroll del progressisme. Però avui que tots parlem abans de pensar, aquest assaig moralitzant –de fet, és un plagi d'un llibre anònim titulat *Conducta per callar i per parlar, principalment en matèria de religió*– gairebé hauria de ser de lectura obligatòria abans d'obrir-nos, per exemple, un compte de Twitter. Dinouart ens convida a descobrir la saviesa del silenci. A no desapropiar l'oportunitat de tenir i mantenir la boca tancada.

"El furor de parlar, d'escriure sobre la religió o sobre el govern és com una malaltia epidèmica que afecta, entre nosaltres, un gran nombre de

persones –constata l'autor en el pròleg–. Els ignorants, com els filòsofs de moda, han sucumbit a una mena de deliri. ¿Quin altre nom podem donar a aquestes obres que ens aclaparen, que estan mancades de veritat i raonament, i que només contenen sarcasmes, escarnis o contalles més o menys escandaloses?". El tertulianisme i l'anem a veure qui la diu més grossa ve de lluny.

Una frase ha de demostrar que es mereix existir

El primer grau de la saviesa, segons Dinouart, és saber callar. El segon: saber parlar poc i moderar-se en el discurs. El tercer: saber parlar molt sense parlar malament i sense parlar massa. I el temps de callar ha de ser el primer. Per aprendre a parlar bé, abans cal haver après a callar.

És cert, admet l'abbé Dinouart, que en general és menys arriscat callar que parlar. Com també ho és que l'home és amo de si mateix mentre es manté en silenci: quan parla, tendeix a expandir-se cap en fora i a "dissipar-se a través del discurs", de manera que deixa de pertànyer a si mateix i passa a ser dels altres. Dinouart lamentava, ja al segle XVIII, que s'escrivia massa i es feien massa llibres.

M'aboco a *Breus notes sobre literatura-Bloom*, un manifest en

forma de diccionari escrit per Gonçalo M. Tavares i publicat per Edicions del Periscopi, amb traducció de Pere Comellas i pròleg de Borja Bagunyà. A l'entrada *individualitat*, hi lleigeixo: "Aplicar la brutalitat de la selecció immediata a cada frase. Una frase o diu o calla. Una frase té el seu moment per demostrar si val la pena que existeixi. Una frase té quinze segons d'existència per al lector. En aquests quinze segons ha de demostrar que es mereix existir en els pròxims quinze segles". Cada llibre, segons l'autor portuguès, ha de ser "un perill enquadernat". I cada frase és com un organisme: existeix al món al costat de les altres; però existeix sola i morirà sola.

Si l'escriptura no és una recerca de la veritat, no és res

Quan val la pena parir una frase? Passo la paraula a L., un personatge de la novel·la *Basat en una història real* de Delphine de Vigan (Edicions 62/Anagrama): "L'escriptura ha de ser una recerca de la veritat, si no, no és res. Si a través de l'escriptura no intentes conèixe't, regirar el que hi ha en tu, el que et constitueix, encetar les ferides, gratar, excavar amb les mans, si no poses en qüestió la teva persona, el teu origen, el teu entorn, no té sentit".

Ara que tothom parla dels accents diacrítics –potser molta gent no sabia ni què eren abans del que ha divulgat l'IEC, però distingien perfectament un *net* d'un *nét*, a partir d'ara indistingibles–, serà bo que recordi al lector algunes anècdotes sobre els signes de puntuació, veritable balança en què es pesa la qualitat d'un estil.

Flaubert, per exemple, va escriure un dia: "Per a mi la dona més guapa del món no val el que val una coma posada al lloc que toca". La veritat és que les dones li agradaven molt més que els signes de puntuació, i segurament va reeixir-hi més, perquè l'autor de *Madame Bovary* puntuava malament: ho saben tots els que l'han traduït. Ningú és perfecte.

Victor Hugo deia que tancar una porta quan s'entra en una habitació, a l'hivern, era el mateix que puntuar bé quan s'escriu: eren virtuts homologables. Oscar Wilde, sempre molt enginyós, va dir-li una vegada a un seu amic: "Estic extenuat! Aquest matí he retirat una coma en un dels meus poemes, i al vespre l'he tornada a posar". Per fer-se una idea d'un desconegut, Henry de Montherlant posseïa un criteri ben particular: analitzava a fons una pàgina de qual-sevol text d'aquella persona, en especial els sig-

MARC ROVIRA

nes de puntuació. Deia que en un text de seguida es reconeixia un home de senyi de criteri per l'ús que hi feia d'un dels signes més difícils i més mal emprats (o gens emprats) en moltes llengües, i en particular per bona part dels nostres escriptors: el punt i coma. És tan subtil, aquest signe, que el professor José María Valverde deia que, quan trobava un estudiant que, en un examen, havia fet servir correctament el punt i coma, ja li posava, almenys, un notable.

També deia l'autor francès: "Un poble que no fa servir com cal els signes de puntuació és un poble a punt per a tota mena de marranades. Ho saben molt bé els que estan a favor de no posar signes de puntuació". El poble romà no els coneixia, per cert, ni tan sols els guionets que separen dues paraules en una inscripció; però el sentit d'un epígraf sempre resulta clar per a un especialista.

Yves Navarre deia que la crisi d'una civilització comença amb la falta de respecte cap a les comes i els senyals d'exclamació. A Roma, de fet, va passar al revés, perquè ells no puntuaven, com he dit, però en llengües vulgars sí que es va acabar puntuant. Com en català: distingíem *net* de *nét*, *dona* de *dóna*, i *Sol* (l'astre) de *sòl* (el terra). Però vet aquí que ara, per iniciativa dels savis de l'IEC, no distingirem res de tot això: és el senyal que la civilització catalana ha iniciat la seva decadència. Hi havia un llibre de Josep Vandellós que es deia justament així: *Catalunya, poble decadent*. Però anava d'una altra cosa. ♦♦